

Kiss Ernő tábornok (sz.h. Temesvár)
Lázár Vilmos tábornok (sz.h. Nagy-Becskerek}
Lukács Dénes hadnagy (sz.h. Nagyvárad)
Márkovics Vincze főhadnagy (sz.h. Nagyvárad)
Papp Mihály hadnagy (sz.h. Egerbegy)

Más helyütt elitélt, de Aradra vitetett torontálmegyei képviselők:
Karácsonyi Antal, Kristóf Lajos és Mártonffy Károly.

*****

**Emlékezés dicső magyarörmény eleinkre:
Szilágyi Dezső, Lukács Béla**

Részlet *Nemeskürty István: A kőszívű ember unokái - A kiegyezés utáni első nemzedék 1867-1896* című könyvéből

Szekfű Gyula felháborodottan fitymálja Szilágyit:

"*Szilágyi Dezső* e hanyatló magyar közéletnek tipikus alakja: a nagy parlamenti debatter, a kötélizmú akrobata, ki ellenfeleit mesterfogásokkal dönti porba és a tömeg tapsvihara közt teszi lábát nyakukra... reggeltől estig pártok szétbomlasztásán, kormányok buktatásán, vetélytársak eltüntetésén töri hatalmas elméjét. Ha Széchenyi ismerte volna, róla mintázza a politikai gyűlölködést." (Három nemzedék, negyedik könyv, második fejezet.)

Ha Széchenyi ismerte volna... De Szekfű sem ismerte, Szilágyi Dezső (1840-1901.07.31.) halálakor Szekfű mindössze tizenhét éves volt; akik viszont személyesen ismerték, mint olvashattuk, kivételesen nagyra becsülték.

Hát persze hogy parlamenti debatter volt, mi más lehetne egy ellenzéki politikus? Az a dolga, hogy bírálja a kormányt. Szilágyi ezt tette, kövekezőképp helytelenítette Tisza politikáját.

A kérdés az, mit tett. Alkotott-e egyáltalán, vagy csak bíralt, rombolt?

Életéről annyit, hogy atyja nagyváradi ügyvéd, öccse, Ete, hírneves kolozsvári szemészprofesszor volt, édesanyja, Lukács Anna pedig annak a Lukács Dénes cs. kir. tüzérszaktanárnak a húga, aki 1848-ig Ferenc József katonai szakoktatója volt, a szabadságharc idején pedig honvéd tüzérműszaki főnök, akit ezért Haynau halálra ítélt, majd az ítéletet kegyelemből börtönbüntetésre változtatták. (Talán mert Ferenc József emlékezni kegyeskedett volt tanárára.) A nagy magányosnak, akit Harmincad utcai legénylakásán egy forró nyári reggelen szívroham áldozataként talált hálószobájának szőnyegén inasa, 1889 tavaszától 1895 januárjáig volt alkalma bizonyítani: a bukását közeledni érző Tisza, hogy kormányelnöki székét mentse, meghívta igazságügy-miniszternek.

Hanák Péter írja Szilágyi Dezsőről, napjainkban:

"Maradandót az igazságügy modernizálásában alkotott. Nevéhez fűződnek a liberális jogrendszer kiépítésének olyan jelentős alkotásai, mint a büntetőperrendtartás és az esküdtszéki bíráskodás kidolgozása, az örökösödési eljárás szabályozása a magánjogban, a közigazgatási bíróság, illetve a képviselő-választások feletti kúriai bíráskodás bevezetése a közjog területén." (Magyarország története 1890-1918. I. 86. -1978.)

Hát ez bizony nem kevés. Végülis mi más egy igazságügy-miniszter feladata, mint - többek között - a felsorolt kérdések megoldása?

Lukács Bélára (1847 -1901; öngyilkos lett) a kereskedelmi tárcát bízta Wekerle. Lukács 1872-től volt képviselő, 1887-től pedig Baross Gábor idején államtitkár. Az a típusú irodalmár-politikus-szakember, akit a hetvenes évekről szólván már bemutattunk.

1872-ben publikálta *Az arany rabjai, elbeszélések Erdély aranyvidékéről s a bányászok életéből* című novelláskötetét, benne - talán először! - Varga Katalin históriájával. A novellák másutt nem olvasható részeket közölnek az erdélyi aranybányászatról. Irodalmi körök annyira kedvelték, hogy *A Hét* 1889-ben arcképét is közölte. Alapvető tudományos munkája az 1848-49-i pénzügyekről írott dolgozata. Erélyes, sikeres, jól szervező szakember volt. Életét azonban végig befelhőzte tragikus gyermekora. Lukács Béla édesatyja, Simon ugyanis az erdélyi Zalatna városában bányamérnök-bányatulajdonos volt, és az 1848 őszi román vérengzés idején az akkor másfél éves Lukács Béla kivételével az egész családot: apát, anyát és öt gyermeküket, több száz más magyarral együtt, lemészárolták a császáriak által felbujtott románok. A másfél éves Lukács Bélát a véletlen kímélte meg; ettől kezdve rokonok nevelték, kézről kézre adták. (Családja rokonságban volt Szilágyi Dezső családjával. Mint említettük, Szilágyi Dezső édesanyja Lukács Anna volt.)

(A Nemeskürty-könyvrészletben említett zalatnai tragédiáról így ír az Erdély története, Budapest, 1986, 1402-1403 oldal. Magyarázatul: "katonaság" és "erőd" a szövegben a császáriakra vonatkozik)

"Miért kellett például Gyulafehérvár magyar lakosságának mintegy másfél száznyi nemzetőrsége ellen a környék román parasztságát mozgósítani, amikor a városka Erdély egyetlen modern, ágyúkkal jól felszerelt erődítményének tövében feküdt? Vajon nem azért, hogy... /a félelem légkörében - dcs megjegyzése/...a katonaság közvetítsen a románok és a császár hűségére kényszerítendő magyarok között. Nagyszeben szomszédságában, Kisenyeden két napig ostromoltak a román parasztok egy nagyobb udvarházat, ahova mintegy száz nemes menekült a családjával együtt s a katonaság itt még közvetíteni sem próbált.

A katonai vezetés a román népfelkelésre bízta Zalatna város és az Alsó-Fehér megyei hegyaljai falvak magyar nemzetőrségeinek lefegyverzését, amikor köztudomásúlag itt már korábban igen elmérgesedtek az ellentétek. Aztán parasztházak és kastélyok, falvak és városok borultak lángba a megtorlás és a bosszúállás törvényszerűségei szerint."

*****

A Kincses városból

B. Kovács Júlia kolozsvári tudósításai:

Néhány hete Kolozsvár szépre, jóra, hitre vágyó közönsége és közössége a Római Katolikus Nőszövetség új otthonában gyűlhet össze tartalmas, meghitt, erőt, adó együttlétekre.

Nagy örömeinkre szolgál, hogy március elején az "Armenia" Örménymagyar Baráti Társaság tagjai az örménymagyar *Lászlóffy Aladárnak*, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület tiszteletbeli tagjának és a Fővárosi Örmény Klub többszörös vendégének, jó barátjának irodalmi estjére gyűltek össze. Íme, a helyi sajtóban megjelent beszámoló.

Szabadság, 2001. március 8.

Költői globalizáció, Lászlóffy Aladár irodalmi estje

Mintegy százhusz érdeklődő előtt tartotta meg kedden a Római Katolikus Nőszövetség (RKN) Szentegyház utcai székházában irodalmi estjét Kossuth-díjas költőnk, Lászlóffy Aladár.

A rendezvényt az RKN Schuller Hajnal által irányított csoportja, a Szent Gábor-kör szervezte, de sikeréhez a Római Katolikus Líceum diákjai is hozzájárultak.